

SUN YATSEN VA XITOYDAGI MODERNIZATSIYA HARAKATI

Abdusattorov Amirxon Abdumurot o'g'li
Guliston davlat universiteti talabasi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqola Sun Yatsenning siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy faoliyati, uning “Uch tamoyil” nazariyasi va milliy harakatlari orqali Xitoy modernizatsiyasidagi o'rnini keng qamrovda tahlil qiladi. Tadqiqotda siyosiy islohotlar, iqtisodiy strategiyalar, ta'lim va madaniyatsohasidagi faoliyat hamda xalq va elitalar bilan ishlash yo'llari o'rganiladi. Maqola tarixiy manbalar, ilmiy tadqiqotlar va biologik materiallarga asoslangan.

KALIT SO'ZLAR: Sun Yatsen, Xitoy modernizatsiyasi, Uch tamoyil, Milliy uyg'onish, Demokratik islohot, Siyosiy modernizatsiya, Ijtimoiy-iqtisodiy islohot.

XX asr boshlarida Xitoy murakkab ichki va tashqi vaziyat bilan yuzlashdi. Imperiyaning zaiflashuvi, ichki siyosiy bo'linishlar, xalqning iqtisodiy qaramligi va mustamlaka ta'siri davlatni jiddiy inqirozga olib keldi, shu davrda Sun Yatsen siyosiy va ijtimoiy modernizatsiyani ilgari surish orqali milliy uyg'onish va demokratik institutlarni shakllantirishga intildi. Sun Yatsenning faoliyati Xitoyning siyosiy modernizatsiyasi, xalqning siyosiy faolligi va iqtisodiy barqarorligi uchun poydevor yaratishga qaratilgan edi. U nafaqat siyosiy yetakchi balki nazariyotchi sifatida ham modernizatsiya harakatining asoschilaridan biri bo'ldi. Sun

Yatsenning siyosiy g'oyalari uning “Uch tamoyil” nazariyasida jamlangan: milliylik, demokratiya va iqtisodiy farovonlik.

Milliylik: Sun Yatsen Xitoyni mustaqil, barqaror va kuchli milliy davlatga aylantirishga intildi. U ichki siyosiy bo'linishlarni kamaytirish, xalqni birlashtirish va mustamlaka ta'siridan ozod qilishni maqsad qilgan.

Demokratiya: U demokratik institutlar yaratish, xalqning siyosiy faolligini oshirish va hukumatning fuqarolarga ma'suliyatini kuchaytirishga intildi.

Iqtisodiy farovonlik: Sun Yatsen iqtisodiy tenglikni ta'minlash, milliy sanoatni rivojlantirish va aholining farovonligini oshirish orqali jamiyat barqarorligini mustahkamlashga harakat qildi. Sun Yatsenning siyosiy strategiyasi ichki va tashqi muammolarni uyg'unlashtirgan, shu bilan Xitoyni modernizatsiya qilishga xizmat qilgan. Sun Yatsen Xitoy Milliy partiyasini tashkil etib, bu nazariyalarni amaliyotga tatbiq qila boshladi. U ichki bo'linishlarni kamaytirish, xalq va elitalarni birlashtirish, hamda diplomatik harakatlar orqali Xitoyni mustahkamlashga harakat qilgan.

Sun Yatsenning milliy uyg'onish harakati Xitoyni mustamlaka tizimidan ozod qilish, ichki bo'linishlarni kamaytirish va milliy birdamlikni ta'minlashga qaratilgan edi. U siyosiy va ijtimoiy harakatlarni uyg'unlashtirib, xalqning ongini uyg'otishga

intildi. Milliy uyg'onish faqat siyosiy mustaqillikni emas, balki ta'lim, madaniyat va iqtisodiy rivojlanishni ham o'z ichiga oladi.

Sun Yatsenning strategiyasi diplomatik yo'nalishlarni ham o'z ichiga olgan. U xalqaro maydonda Xitoyning mustaqil va barqaror davlat sifatidagi pozitsiyasini mustahkamlashga harakat qilgan, shu orqali Xitoyning milliy suverenitetini ta'minlash va ichki siyosiy barqarorlikni mustahkamlashga xizmat qilgan.

Sun Yatsenning nazariyasi va harakatlari Xitoy siyosiy, ijtimoiy va iqtisodiy tizimida chuqur iz qoldirdi. Uning "Uch tamoyil" nazariyasi, milliy uyg'onish harakati, ijtimoiy-iqtisodiy va ta'lim sohasidagi faoliyati Xitoyning modernizatsiya yo'lida poydevor bo'ldi. Sun Yatsen merosi nafaqat tarixiy ahamiyatga ega balki zamonaviy siyosiy va ijtimoiy tadqiqotlar uchun ham katta qiymatga ega. Uning g'oyalari Xitoyning demokratik qadriyatlar, milliy birdamlik va iqtisodiy barqaror qilmoqda. Uning faoliyati Xitoy jamiyatida milliy uyg'onish, demokratik institutlar va iqtisodiy modernizatsiyasining asoschilaridan biri sifatida qadrlanadi.

Sun Yatsen Xitoy siyosiy va ijtimoiy modernizatsiyasida markaziy figura bo'lib, uning nazariyasi va amaliy harakatlari "Uch tamoyil" orqali milliy uyg'onish, demokratik islohotlar va iqtisodiy qarashlari, ta'lim va madaniyat sohasidagi faoliyati Xitoy jamiyatini modernizatsiya qilish yo'lida poydevor bo'ldi. Sun Yatsen merosi nafaqat tarixiy, balki zamonaviy siyosiy va ijtimoiy tadqiqotlar uchun ham katta ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Dikotter. F. The Thought of Sun Yatsen and Modern China. London: Routledge. 2008.
2. Schiffrin. A. Sun Yat-sen: The political Legacy of a Revolutionary Leader. New York: Columbia University press. 2012.
3. Waldron. A. Modern China: The Sun Yatsen Era. Cambridge University press. 2010.
4. Bergere. M-C. Sun Yatsen and the Nationalist Movement in China. Oxford: Oxford University press. 2009.
5. Xitoy milliy arxivlari va Sun Yatsen fondi hujjatlari.